

28 Νοεμβρίου 2025

Δια ζώσης

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Συναξαριακές Μορφές

Image not found or type unknown

Της Άννας Καλογήρου-

Παύλου

*Η Άννα Καλογήρου-Παύλου κατάγεται από την τουρκοκρατούμενη Λάπηθο της Κύπρου.
Είναι δασκάλα. Γράφει για παιδιά και για μεγάλους.*

Κάθε φορά που τον έβλεπες να ψάχνει τις τσέπες του στην ώρα της ανάπαυσης, ήξερες τι έψαχνε. Το μελανί μολύβι του. Θα έγραφε στους δικούς του. Ήταν ψηλός, λεπτός, Μακρίδης το όνομά του. Να το, έγινε πάλι το λάθος. Ένα λάθος, που το κάνουνε όλοι στον Λόχο του. Είναι και το ύψος του βλέπετε, που βοηθά στον αναγραμματισμό των δύο μεσαίων συμφώνων και από Μακρίδης γίνεται Μακρίδης. Βαρέθηκε πια κι ο ίδιος να τους διορθώνει και μια μέρα τους είπε:

—Γιατί δε με φωνάζεται με το μικρό μου όνομα, να τελειώνει πια αυτός ο χαβάς; Σωτηράκη με λένε.

Από δω όμως άρχιζε μια άλλη ιστορία. Με κείνο το -άκης στην... ουρά του, όλοι τον νομίζανε για Κρητικό. Ώσπου μια μέρα μπήκαν τα πράγματα στην θέση τους από ένα τυχαίο γεγονός.

—Ρε, συ, Σωτηράκη, αν γράφεις χαιρετίσματα στις όμορφες π' αφήσαμε πίσω, γράψε κι από μένα, ακούστηκε ο Πέτρος να τον πειράζει (αυτού ήταν γνωστή η καταγωγή του).

—Είσαι κι εσύ, λοιπόν, από την Κύπρο -πετάχτηκε τότε στην μέση ο δάσκαλος-ρε Σωτηράκη, κι εγώ σε νόμιζα...

—Ξέρω, ξέρω, με νόμιζες για Κρητικό. Είναι κι από άλλα μέρη Έλληνες εδώ...

—Αυτός ο διάλογος είχε γίνει τότε στην Χίο. Ήταν Χριστούγεννα. Κι αυτοί κάνανε Χριστούγεννα, κυνηγώντας τον Ζιχνή Πασά, τον Φρούραρχο της Χίου, στα βουνά. Κι όταν του σπάσανε τα μούτρα, πλυθήκανε, προσευχηθήκανε, χαλαρώσανε και... κουβεντιάζανε.

Πολύ τον θαύμαζαν όλοι τον Σωτηράκη Μαρκίδη, αυτόν τον φλογερό φαντάρο από την Κύπρο, είναι όλος φωτιά και λάβα. Κάποτε περνά απ' το μυαλό του δάσκαλου με τρόπο τούτη η σκέψη: "Αν λείπει ποτέ αυτός από την ομάδα μας, τι θ' απογίνουμε;" Κι αμέσως, "φτου φτου φτου, τι κακομελετήματα είναι αυτά; Κι έχουμε ακόμα δρόμο- οο... Τα Γιάννενα μας καρτερούν. Τα Γιάννενα μου!"

ΓΕΝΑΡΗΣ, 1913. Τα ξακουστά Ιωάννινα, τα επιβλητικά, βουβά στον πόνο τους, άφωνα μπροστά στην προσμονή της λευτεριάς, που ζυγώνει. Γεμίζουν τις ψυχές των φαντάρων με δέος. Να πατήσουνε τα Γιάννενα! Όχι σαν τα πατάγανε αιώνες τώρα ποδάρια ξένα και δικά τους, με το πάτημα του τυράννου οι πρώτοι, και το πάτημα του δούλου εμείς. Μα με το πάτημα του Ελευθερωτή. Να βροντήξει η γης και να σειστεί στο πέρασμα τους.

Αχ, Γιάννενα! Όμορφα Γιάννενα! Με τους θρύλους και τις παραδόσεις σου, την ιστορία σου, που αναδύεται μέσ' απ' τα κάστρα σου, τη Λίμνη σου, το Νησί σου. Είναι κοντά τα παιδιά σου, Γιάννενα μου, τα παιδιά απ' όλη την Ελλάδα, τα παιδιά από την Κύπρο...

—Μωρέ Γιαννιώτη, που 'σαι βρε, και χάθηκες, τώρα που σ' έχουμε ανάγκη; Ακούστηκε κάποια στιγμή η φωνή του Πέτρου, Πολύ τον αγάπαγε το δάσκαλο αυτό το παιδί απο την Κύπρο κι αυτός πάλι, μέσ' απ' το καμάρι που 'νιώθε που τον αγαπούσανε, ανταπέδιδε κι αυτός με ειλικρίνεια αυτό που 'παίρνε.

—Τι ανάγκη έχετε βρε σείς, λεβεντόπαιδα απ' την Κύπρο, που ρίξατε το κεφάλι σας στη λαιμητόμο του χάρου, για να μας λευτερώσετε, Εθελοντές της Κύπρου, με τόσο πάθος, τι ανάγκη έχετε...

—Εεε... σιγά, Γιαννιωτάκι, είμαστε κι εμείς εδώ...Πετάχτηκε στην μέση της

κουβέντας ένα φανταράκι από... δεν έχει σημασία από που. Και το γέλιο αντήχησε γύρω, συγκρατημένα, μη γίνει πρόκληση για τους πάρα πέρα, που είναι βουτηγμένοι στην φωτιά.

—Τούτη η εφεδρεία, που μας έβαλε η διαταγή του Διαδόχου, εμένα με πλαντάζει. Δεν την αντέχω άλλο τούτη την απραξία εδώ.

—Βρε Σωτηράκη, πρέπει να ξεκουραστούμε και λίγο, αλλιώς, αν μας ρίξει η νύστα κι η αξάντληση, θα γίνουμε μπούκα στα κανόνια των τουρκαλάδων.

—Ορθόν!

—Θα μπούμε στα Γιάννενα νικητές και...όμορφοι. Ξέρεις πως την ανοστιά δεν την συγχωράνε οι Γιαννιώτισσες, ούτε και τους φαντάρους;

—Τι λες!

—Η κυρά Φροσύνη με τις 17 Γιαννιώτισσες, στολίστηκαν, σαν τις ζήτησε ο Αλή Πασάς, κι ας ξέρανε πως τις περίμενε ο θάνατος. Ο Έλληνας είναι όμορφος και στον θάνατο...

—Φτου φτου φτου... Τώρα μάλιστα, μας ανέβασες το ηθικό κατακόρυφα. Και, που μας παίρνεις, που μας φέρνεις, βρε Γιαννιώτικο δασκαλάκι.

Δύο χρόνων δασκαλάκι μικροκαμωμένο ήτανε το Γιαννιωτάκι, έτσι ταίριαζαν τα δύο του τα ονόματα: Γιαννιώτικο δασκαλάκι.

—Θα σας πάρω σεργιάνι στην πόλη, στο Κάστρο, στη Λίμνη, στο Νησί, στο Θρύλο και στην Ιστορία.

—Επί τέλους! Αυτή είναι ανάγκη που σ' έχουμε, που 'λεγα πιο πριν. Να μην ξέρουμε την Ιστορία του τόπου, που θα χύσουμε το αίμα μας γι' αυτόν;

Όλα τα μάτια γύρισαν και καρφώθηκαν στον Πέτρο. Κι αυτόσκατέβασε τα δικά του, σαν

ένοχος.

—Δηλαδή... να τον ελευθερώσουμε.

Τώρα μάλιστα! Μπήκαν οι καρδιές στον τόπο τους. Από ένα λόγο.

—Εγώ, Δημήτρη, ακούστηκε ο Σωτηράκης, δεν έχω κέφι τούτη την ώρα για... μάθημα. Άστε με να ονειροπερπατήσω στη Λίμνη και τα μυστήριά της.

Παραμέρισε και κάθισε σε μια πέτρα πλακουτσή, μα ο Πέτρος δεν τον ακολούθησε, ως έκανε συνήθως. Έμεινε στην παρέα. Άλλωστε αυτός δεν είχε ζητήσει το... μάθημα Ιστορίας;

Ήταν και άλλα παιδιά μαζί από την Κύπρο. Τους ήξερε όλους τους Κύπριους ο Γιαννιώτης δάσκαλος. Τους συμπαθούσε ιδιαίτερα. Ο λόγος; Ήταν εθελοντές. Αυτό μέτραγε στην εκτίμηση του πολλαπλά. Ήξερε και τα ονόματά τους: Παπαδόπουλος, Περισιτιάνης, Χριστόδουλος, Κωστής του Αριστοτέλη και άλλοι.

- Παιδιά, η Ιστορία, που γι' αυτήν πολεμάμε τώρα, μας στέλλει τώρα δα, τα μηνύματά της. Να, ακούονται οι φωνές των ηρωομαρτύρων της: Του Διονυσίου του Σκυλόσοφου, του Κατσαντώνη, του Βλαχάβα. Αυτοί πρώτοι αρμάτωσαν την ψυχή τους και αγωνίστηκαν να ξετινάξουν απ' το σβέρκο τους το πάτημα του Τούρκου.

Τον Κατσαντώνη πιάσανε, το φοβερό λιοντάρι, που 'χε παντιέρες στα βουνά και φλάμπουρα στους κάμπους.

Τσάκισαν τα κόκαλά του, να, σ' εκείνη εκεί την πλατεία με τον πλάτανο, μαζί και τον αδερφό του το Χασιώτη. Κι ύστερα πάλι, τον Παπαθύμιο Βλαχάβα, που 'χε τα λημέρια του στον Όλυμπο, λεύτερο πουλί.

Εγώ Βεζίρη δεν ψηφώ, πασά δεν προσκυνάω, πασά 'χω το ντουφέκι μου, Βεζίρη το σπαθί μου.

Τον χάλασαν κι αυτόν. Μαζί του και τον Καλόγηρο Δημήτριο, από τη Σαμαρίνα. Και πριν, πολύ πιο πριν πρώτον απ' όλους, τον Διονύσιο τον Σκυλόσοφο, που οραματίστηκε τον ξεσκλαβωμό των ραγιάδων. Αχ , αυτή η Πλατεία, αυτός Πλάτανος!

Όλοι στυλώνουν το βλέμμα προς την πόλη. Όλοι "βλέπουνε" την Πλατεία, τον Πλάτανο, τα κορμιά... Κι η φωνή των ηρωομαρτύρων αντηχεί μέσ' απ' την Ιστορία, τόσο δυνατά, που ριγούν οι καρδιές.

Θα τα πάρουμε τα Γιάννενα! Έφτασε η ώρα! Θα δικαιώσουμε την θυσία τους. Το κάστρο μας θα αντιλαλήσει στα πέρατα τις ιαχές της Νίκης.

Ένα άλλο Γιαννιώτικο φανταράκι, ο Θανάσης, έτσι άφησε τον ενθουσιασμό του να ξεσπάσει. Τσακάλωφ τον φωνάζανε όλοι, γιατί περηφανευόταν πως είχε την

καταγωγή του απ'τη φαμελιάτου Μεγάλου Γιαννιώτη Φιλικού, Αθανασίου Τσακάλωφ.

Κι ύστερα έγινε πάλι σιωπή.

Το Κάστρο. Αχ, Το Κάστρο! Το Γιαννιώτικο! Βυζαντινό, φράγκικο, τούρκικο. Οι βυζαντινές εκκλησιές, τα τζαμιά, θρησκευτικά σύμβολα και μνημεία, οι μυστικές καταπακτές, σκοτεινές σκάλες, ψηλές τάπιες, βαθιά πηγάδια, όπου παρέδωσαν το πνεύμα το αδούλωτο οι άνθρωποί μας, τα σκοτεινά λαγούμια... ανακάτωμα λαών και χρόνων, κυριαρχίας και κατατρεγμού, και αδούλωτου πνεύματος... Αχ, το Κάστρο, σφιγμένη γρονθιά κατά της τυραννίας. Αντιβουίζει ακόμα από τους αλαλαγμούς των αλλόθρησκων, και τα βογγητά των δούλων που το 'κτισαν, το ανακαίνισαν, το ζύμωσαν με τον ιδρώτα τους και το στέριωσαν με το αίμα τους για λογαριασμό του Αλή πασά. Η τραγική πορεία της ζωής του Γιαννιώτη Έλληνα μέσ' απ' τα κτίσματά του, θα γίνει ξέσπασμα χαράς, που θ' αγγίξει στα ουράνια δώματα τις ψυχές που περιμένουν να δουν την δικαίωση της θυσίας τους.

Αχ, το Κάστρο, το Γιαννιώτικο! Το Ασλάν Τζαμί θυμίζει στους Τούρκους την νίκη τους πάνω στο κίνημα του Σκυλόσοφου κι εμάς το χρέος μας. Το Φετιχέ τζαμί, τα Σαράγια του Αλή... και κείνα τα οικόσημα σε όλες τις πύλες του φρουρίου... τα δυο λιοντάρια, το σύμβολο της δύναμης του Αλή Πασά. Τώρα μας κοιτούνε απορημένα, ξεδοντιασμένα, ανήμπορα. Βρυχώνται ακόμα, μα η λεία τους τρέχει, όχι για να κρυφτεί, μα για να τα αντιμετωπίσει και να τα...κατασπαράξει.

Πως κράταγαν όλοι την ανάσα τους, όση ώραμίλαγε ο Γιαννιώτης δάσκαλος. Ρουφούνε τα λόγια του, και τα λέει τόσο ωραία! Βρίσκονται λες, σε έκσταση. Είναι η γλυκιά προσμονή της Λύτρωσης, που αυτοί θα χαρίσουν στην ξακουσμένη Πολιτεία.

“Να την και η Κυρά Φροσύνη, πανέμορφη, αναδύεται μέσ' από την Λίμνη”. Σηκώνεται απ' την πέτρα ο Σωτηράκης αγέρωχος, σαν θεός Ολύμπιος, τεντώνει το δάχτυλο προς την Λίμνη: “Να την, μας χαιρετάει...μας χαμογελάει...”

Κανένας δεν τόλμησε να αμφισβητήσει την ύπαρξη της ονειρικής οπτασίας. Ποιος ξέρει, ίσως να την βλέπανε όλοι τριγύρω κι ας έπεφτε τόσο μακριά η Λίμνη.

– Δάσκαλε, αν ήταν να φανερωνόντουσαν όλοι ετούτοι οι παλιοί, τώρα δα μπροστά μας, ποιόν απ' όλους θα τιμούσαμε πιο πολύ; Βάλε από Ιουστινιανό, που' κτίσε την πόλη...

—Τη Νέα Εύροια...

—Μμμ... κι ύστερα τον Άγιο Γεώργιο τον Νεομάρτυρα, την κυρά Βασιλική, την Ελληνίδα γυναίκα του Αλή Πασά, που μέρευε τα ένστικτά του και γλίτωνε πολλούς χριστιανούς απ' την μανία του, τα πρωτοπαλικάρα του Αλή Πασά, Διάκο, Καραϊσκάκη, Ανδρούτσο, Γκούρα... και όλους εκείνους, που μνημόνεψες πριν, αλήθεια, ποιον θα... πρωτο- προσκυνάγαμε;

—Ξέρεις πολλή Ιστορία Γιαννιώτικη, Σωτηράκη Μαρκίδη, (επί τέλους το πρόφερε σωστά) από την Κύπρο. Δικαιολογημένα αποτραβήχτηκες από το... μάθημά μου. Άφησες όμως πίσω κάποιον πολύ σπουδαίο.

—Ίσως. Μα ποιον;

—Τον Λορέτζο Μαβίλη. Τον τελευταίο των Γενναίων. Κι αφού είναι ο τελευταίος, ας γίνει τώρα δα ο πρώτος στην τιμή μας.

Μένανε όλοι σιωπηλοί. Περιμένανε να ακούσουνε πως συνδεόταν ο Κερκυραίος ποιητής -όσοι ξέρανε την ιδιότητά του- με τον χώρο ετούτο. Δεν ήξεραν. Το κάθε τι περνούσε απ' το μυαλό τους, εκτός από αυτό που άκουσαν σε λίγο απ' το στόμα του δασκάλου.

- Στο Δρίσκο, να, εκείνο κει το βουνό, τον σκοτώσανε τα πυροβόλα απ' την Καστρίτσα. Κι ήτανε 53 χρονών. Εθελοντής, γράφτηκε στους Ιταλούς Γαριβαλδινούς γιατί δεν τον έγγραφε η Ελληνική κυβέρνηση στον τακτικό ελληνικό στρατό, ένεκα της ηλικίας του. Στις 28 Νοεμβρίου, έπεσε. Το αίμα του αχνίζει ακόμα.

Μικρή σιωπή. Λες μνημόσυνου. Μα το καλύτερο μνημόσυνο ήταν η συνέχεια. Ο Γιαννιώτης δάσκαλος άφησε το βλέμμα του να αγκαλιάσει ως πέρα την πεδιάδα των Ιωαννίνων, την παλιά Ελλοπία, κι απάγγειλε με πολλή επισημότητα τους στίχους του ποιητή:

Πατρίδα, σαν τον ήλιο σου, ήλιος αλλού δε λάμπει,

πως εις το φως του λαχταρούν οι θάλασσες κι οι κάμποι,

πως λουλουδίζουν τα βουνά, τα δάση, οι λαγκαδιές...

Αιώνια του η μνήμη!

dia zosis 02

Image not found or type unknown

Πηγή: Δημογραφικό βήμα, Έκδοση του Συλλόγου Πολύτεκνων Γονέων Νομού Ιωαννίνων, έτος 20^ο, τ. 80, Ιούλιος-Δεκέμβριος 2012